

DRAMMEN TINGRETT

KJENNELSE

Avsagt: 7.5.2009

Sak nr.: 09-056187MED-DRAM

Dommer: Dommer Trygve Øydne

Meddommere:
Astrid Norunn Høisæter
Steinar Haugberg

Saken gjelder: Domstolens adgang til å nekte pressen direktekommunikasjon via blogg med spørsmål og svar fra offentligheten

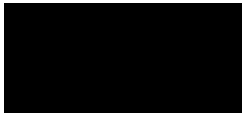
Oslo statsadvokatembeter

Statsadvokat Stein Vale

mot

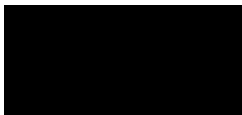

Advokat Are Aurlien
Advokat Torkjell Solbø
v/advokatfullmektig Knut Johan Ditlev-Simonsen

Advokat Einar Grape
Advokat Knut Halvard Austad
Advokat Petter Bjørk

Fornærmet med bistandsadvokat:

Advokat Elisabeth Hagen
Advokat Vibeke Bille
Advokat Vibeke Bille

Drammen tingrett påbegynte mandag 4.5.2009 behandlingen av en straffesak mot de 5 forannevnte tiltalte. Saken gjelder i henhold til tiltalen 5 barnehagebranner i Drammen og seksuelle krenkelser av 3 mindreårige jenter, dog slik at tiltalen for det siste gjelder for 2 av de tiltalte. Tilleggstiltalebeslutning gjelder mordbrannparagrafen. For øvrig er det diverse andre forhold.

Forhandlingene er strukturert slik at bevisførselen for barnehagebrannene og enkelt andre forhold er behandlet først, fra mandag til onsdagen, (dette er i det store og hele gjennomført) og dernest det som går på krenkelser av seksuell art. Prosedyrene er planlagt torsdag og fredag i kommende uke.

Under første dag av forhandlingene varslet forsvareren for tiltalte nr 1, advokat Aurlien, at det ville bli begjært lukkede dører under den delen som har med seksuallovbrudd å gjøre. Bistandsadvokatene ga uttrykk for at de fornærmede ikke begjærte lukkede dører. Rettens behandling av dette, ble utsatt da det ikke var nødvendig å ta stilling til spørsmålet under oppstart av forhandlingene. Under andre dag av forhandlingene frafalt advokat Aurlien kravet om lukkede dører, mens bistandsadvokatene tok et forbehold om å kreve lukkede dører. Nærmere om bakgrunnen for dette vil fremgå nedenfor.

Under første dag av forhandlingene ble det av Domstolsadministrasjonen avdekket at Drammens tidende hadde en nettblogg på sine internettsider hvor det ble kommunisert til og fra rettssalen med den journalisten som satt i rettsalen. Forholdet ble meddelt sorenskriveren som varslet tingrettsdommer Øydne som leder forhandlingene i saken. Under oppstart av forhandlingene tirsdag 5.5.2009 foretok tingrettsdommer Øydne, som rettens leder en tilrettevisning av journalistens bruk av blogg og nektet brukt kommunikasjonsutstyr i/ fra rettssalen på det viset som faktisk var gjort. Tilrettevisningen skjedde som formløs beslutning.

Drammens tidende tok saken opp i e-post av 5.5.2009 og det ble gitt uttrykk for at det ikke var hjemmel for en slik beslutning og at avisen ønsket å ta opp bruken av programvaren CoveritLive på nytt. E-posten ble besvart den 5.5.2009 og kopi gitt til representantene for Drammens tidende og NRK. Dette medførte nye formelle henvendelser fra Drammens tidende og NRK. Begge gjør gjeldende at retten ikke har noen hjemmel for sin beslutning. Retten besvarte henvendelsene den 6.5.2009. Under oppstart av forhandlingene 6.5.2009 krevde Drammens tidende at avisen fikk anledning til å gjenoppta bloggingen. Rettens leder ga uttrykk for at retten var beredt til å avsi kjennelse i saken og at dette var veien å gå for å få til en formell rettslig avklaring. Retten besluttet at kjennelse avsies ved oppstart av forhandlingene 7.5.2009.

Kort om Livbloggen til Drammens tidende:

Det har fremkommet at programvaren som benyttes heter CoveritLive. Programvaren gir mulighet for å sitte i retten og gjøre notater/ referat og legge dette ut på nettet i sanntid, dvs. umiddelbart det er skrevet. Om kommunikasjonen skjer via trådløst nettverk i tinghuset eller vis mobiltelefonnettet, har retten ikke kjennskap til, men det er uten betydning om det skjer på den ene eller den andre måten. Av bloggen fremgår det at journalisten har skrevet om saken, men at det også fra allmennheten er mottatt spørsmål og gitt svar.

Karakteren av bloggen:

Etter rettens vurdering er det innholdsmessige som ble lagt ut, men som nå er fjernet fra nettet i lys av rettens beslutning, ikke bare av refererende karakter, men også av kommenterende art. Det lå ute bla spørsmål/ svar som gikk på de tiltaltes oppførsel og hvilke strafferammer som gjelder. Utskrift følger saken. Spørsmålene ble besvart av journalisten fra tilhørerplass i rettssalen. Etter rettens vurdering skiftet bloggen relativt raskt karakter fra å være refererende til å bli kommenterende. Juridiske spørsmål som gikk på strafferamme, som ikke med et ord hadde blitt nevnt under sakens behandling første dag, ble besvart av Drammens tidende. Det ble uttalt at strafferammene var inntil 6 år. Dette er feilaktig, jfr. tiltalens post I (straffelovens § 192) og tilleggstiltalen (straffelovens § 148), da disse bestemmelsen alene angir henholdsvis 10 og 21 år som strafferamme. Kommentarene gikk også på det inntrykk som journalisten hadde dannet seg for så vidt gjelder de tiltalte og foreldre til de mindreårige.

Rettens umiddelbare vurderinger:

Retten har ikke tidligere sett denne type blogger brukt journalistisk innenfor kriminaljournalistikk. Bruken var ikke tatt opp i forkant og derfor ikke klarert eller vurdert.

Programvaren ligner i funksjonalitet på de verktøy som brukes i livereportasjer fra idrettsarrangement, som for eksempel fotball hvor det noteres/ refereres om mål, gule kort, og gis situasjonsbeskrivelser for kamputviklingen. I slike sammenhenger har retten ikke sett at det har vært en funksjonalitet som gir anledning til spørsmål til journalisten som rapporterer og svar fra samme som del av det som legges ut direkte på nettet.

Programvaren slik den her er benyttet, må anses som et helt nytt element å forholde seg til. Domstolene er nødt å ha en holdning til dette og hvilke begrensninger som bør/ må gjelde.

Rettsaken behandles over 2 uker, med forklaringer fra 5 tiltalte, avspilling av 3 dommeravhør og vitneførsel fra nær 40 personer. Retten så det som umulig for Drammens tidende å vite eller kontrollere hvem som gjorde henvendelse til bloggen og hvilke hensikt og motiv de eventuelt kunne ha. Retten så det også slik at det kan være farlig å gi anledning til slik umiddelbar kommunikasjon da det ikke er lett å vite hvordan vitner som

ikke er avhørt kan få tilgang til informasjon eller kan bli påvirket om de følger med på deknningen i forkant av sitt eget vitneprov.

Rettens første beslutning:

Den muntlige beslutningen ble avløst av en skriftlig e-post til Drammens tidendes redaktør. Det var nødvendig å oppklare en misforståelse, nemlig at retten ikke hadde satt begrensning for bruken av programvaren til å referere og at retten heller ikke la begrensninger på tidspunktet for publisering på nettet. Derved var saken rendyrket til prinsippet om pressen skal ha anledning til å ha kommunikasjonsutstyr i bruk i en bærbar pc og føre dialog med allmennheten, uten begrensninger. Problemet knyttet seg etter rettens oppfatning særskilt til spørsmål og svar som ble lagt ut på nettet, men også bemerkninger av den karakter som er omtalt foran slik som inntrykk og strafferammer.

Retten fastholdt beslutningen som satte begrensning for den aktuelle kommunikasjonen.

Rettens motiver/ vurderinger:

Rettens har ikke noe ønske om å gripe inn i offentlighetsprinsippet. Retten har ikke grepet inn eller innsnevret adgangen for enhver til å være tilstede. Saken går for åpne dører.

Retten hadde ikke noe ønske om å gripe inn i referatadgangen. Det er ikke gjort begrensninger i referatadgangen. Pressen har fortsatt anledning til å referere fra forhandlingene.

Retten hadde ikke noen tanke for å gripe inn i pressefriheten eller yringsfriheten, og har heller ikke gjort dette. Pressen har fortsatt anledning til å gå på kommentatorplass og gi uttrykk for oppfatninger. Retten ser at det særlig gjøres i Aftenposten både under sakers behandling og i etterkant. Slike spalter mener retten at domstolene må avfinne seg med, likeledes at domstolenes virksomhet og avgjørelser underkastes analyse og meningsytringer fra pressen. Og når retten her sier ”avfinne seg med” er det ikke uttrykk for at det er et onde, for retten ser godt at nettopp slike spalter er viktige og verdifulle.

Rettens vurderinger var imidlertid at Drammen tidende i sin blogg relativt fort snublet i sin egen bruk. Dette ga grunnlag for refleksjoner av en helt annen karakter enn det som gjelder pressefrihet og pressens arbeidsvilkår.

Retten vurderte det slik at vitner som ikke har blitt ført, nå gis en kanal og et medium som gir utvidet innsyn i forhold til det som har vært vanlig og at dette kan skade eller påvirke vitneførselen. Det kan medvirke til at vitner enten trekker fra eller legger til noe i frykt for hvordan de selv kommer til å bli gjenstand for oppmerksomhet i bloggen eller i frykt for at straffen skal bli for mild.

Retten vurderte det også som uheldig i forhold til de tiltaltes rettssikkerhet. Det er lett å forestille seg at flere bemerkninger om de tiltalte kunne komme ut på nettet som svar på spørsmål. Retten mener at det er viktig å verne om de tiltaltes uskyldspresumpsjon.

Retten vurderte det som uheldig i forhold til de fornærmede og hvordan deres rettssikkerhet kunne bli berørt. Retten mener det er viktig å verne om de fornærmede slik at det ikke legges ytterligere stein til byrden.

Retten vurderte det som uheldig i forhold til både offentligheten og pressen. En for nærgående journalistikk og bloggkommentarer, kunne lede til krav om lukkede dører. Bloggen blir da i seg selv en faktor som gir større grunn til å lukke dørene etter domstollovens § 125 første ledd bokstav b. Således ligger det i rettens beslutning noen vurderinger av karakteren fra det mer til det mindre, at en beslutning om å nekte bruken av programvaren som blogg, og da konkret til formidling av spørsmål og svar frem og tilbake mellom allmennheten og journalisten, er mindre inngripende enn å lukke dørene.

Andre momenter av betydning for saken:

Retten har sett det slik at bruken av elektronisk utstyr i rettsalen ikke er fritt fram, verken for parter eller tilhørere. Bruk av mobiltelefoner vil retten alltid kunne tilrettevise etter domstollovens § 133. Fotografering, filmopptak og opptak for radio og fjernsyn er forbudt etter § 131 a. Bruken av bloggprogrammet er på sin side ikke forstyrrende for selve forhandlingene og innebærer ikke at det gjøres opptak. Så lenge det ikke er åpnet opp for en generell fjernsynsvisning av rettsaker, kan bruken av blogg allikevel fremstå som et delvis steg for å endre dette. Blogg-journalisten blir sittende som en kommentator uten bilde og uten lyd og det er umulig for en leser å gjøre seg opp en egen mening om det som skrives. Når retten begrenset den kommunikasjonsmessige biten av bloggen, så tenkte retten at journalisten hadde fått de samme arbeidsvilkår som radio, fjernsyn og presse har hatt så langt, nemlig at det i hvert fall må foregå utenfor rettsalen. Konsekvensen av dette vil være at journalisten inne i rettsalen unngår feil fokus og kan arbeide som før med å være referent, dog slik at den nye teknikken gjør det mulig å legge ut tekst på nettet fortløpende.

Retten skal vokte seg vel for å ha sterke oppfatninger om arbeidsmetoder eller mene noe om hvilke åpning som pressen vil stille til rådighet for allmennheten i sin informasjonsformidling. Dette må pressen selv finne ut av. Slik retten ser det kan en uheldig utvikling bare motvirkes gjennom pressens egen selvjustis og å leve opp til prinsippene i vår varsomplakaten. Retten har overhode ikke noe rettslig grunnlag for å regulere pressens frihet i disse henseender, men som angitt foran kan mangel på selvjustis sikkert medføre senket tersket for å beslutte lukkede dører.

Prinsippet om at vitner "som regel" ikke skal overhøre forhandlingene før de har forklart seg, jfr. straffeprosesslovens § 129, kan i noen grad bli utvannet om programvaren blir brukt til å gi omfattende og detaljerte referater. Dette forholdet har retten ikke iverksatt noen tiltak mot, men muligheten for en slik virkning ligger der, skjønt kanskje ikke særlig mer enn tidligere. Når retten gjør reservasjonen så er det fordi all erfaring vel tilsier at det som blir notert og redigert i etterkant gjerne vil gi en bedre artikkel og et bedre referat enn evt en kjede av setninger som legges ut enkeltvis. Disse synspunktene forfølger retten ikke da de problemer som møtes i så måte ligger under redaktørens prioriteringer og beslutninger. Som nevnt foran er temaet i forhold til vitnene muligheten for uheldig påvirkning.

Begrenset offentlighet ved avhør av fornærmede, etterlatte og vitner under 18 år, jfr. straffeprosesslovens § 284, ser retten som et tema. Retten ser at det kan bli fremsatt krav om at "andre" forlater rettssalen og at retten ikke får forklaringen med mindre det forebygges at vitnet blir gjenstand for oppmerksomhet på bloggen. I noen grad er dette en spekulasjon fra retten, men dersom pressen skulle ha frihet til å ha en blogg virksom under hele forhandlingene, tørr retten tro at dette kan bli fokusert av både fornærmede og vitner. Det har allerede skjedd i saken her gjennom bistandsadvokatenes forbehold om å begjære lukkede dører. Om pressen har tenkt over slike mulige konsekvenser har retten ingen formening om, men således er rettens beslutning truffet også for å ivareta pressens rett og interesse av å få være tilstede under forhandlingene. Retten er så frimodig at den tenker at pressen i noen grad "skyter seg selv i foten".

Et overordnet prinsipp er at rettens avgjørelsesgrunnlag ikke på noe vis kan påvirkes av hvorledes allmennheten og pressen gis rett til å følge rettssaker og hvordan pressen refererer verserende saker. Bloggen til Drammens tidende var i så måte noe annet og noe mer enn et referat. Den er et nytt element og må beskrives som et fremmedelement i den tradisjon som har hersket for kriminaljournalistikk.

Retten anser det viktig at det må gjelde klare grenser for hva som kan aksepteres og at det på dette feltet er upløyd mark. Således blir dette en prøvesak for hvor grensene skal trekkes og om det finnes holdbart juridisk grunnlag for å trekke grensene slik som retten har gjort. Et juridiske prinsipp for bruk av blogg må gjelde i alle domstoler, fra tingrett til Høyesterett, for selv om respekten for Høyesterett sikkert har ligget mye høyere enn tingrettene, blir det et tankekors om det skal være forskjeller mellom instansene.

Rettens hjemmelsgrunnlag:

Som det fremgår erkjenner retten at ny teknologi i dette tilfellet har løpt foran lovgivers uttrykkelige reguleringer. Således finnes etter rettens syn ingen bestemmelse som det umiddelbart er enkelt å peke på som hjemmelsgrunnlag. Det er imidlertid av og til slik at det ikke alltid er tillatt, det som ikke uttrykkelig er forbudt. Om det her må eller skal

skapes ny juss/ pløyes ny mark i den forstand at rettens beslutning treffes ut fra analogier eller frirettslig ut fra straffeprosessens karakter, kan være tema. Retten mener at dette ikke er nødvendig. Retten har for sitt vedkommende den oppfatning at det eksisterer en grei hjemmel i domstollovens § 133 første ledd siste alternativ. Denne bestemmelsen bør anvendes. Retten mener at bruken av en blogg for spørsmål og svar, brukt under løpende rettsforhandlingen, kommer i strid med ”domstolens værdighet”. Alle de momenter som er påpekt foran er med på å begrunne hvorfor retten mener at bloggen kommer i strid med dette overordnede prinsippet. For retten er det viktig, ikke bare at hensynet til parter og aktører som nevnt foran blir ivaretatt, men også at respekten for domstolene og den anseelsen som domstolene skal ha i samfunnet ikke blir ødelagt. Pressens jakt etter å være best og først kan ikke tilsi at rettens behandling, for det brede publikum som ikke finner grunn til å oppsøke rettsaken selv, skal risikere å få et fortegnert bilde av hvordan det er å stå tiltalt, hvordan det er å være fornærmet og hvordan det er å komme i sentrum for medias oppmerksomhet. Retten har generelt godt inntrykk av media, men mener at virkningene er for store til at en blogg er noe som bør styres fra domstolens lokaler og det midt under forhandlingene. Ut i fra den vurderingen som retten har kommet til er det ikke nødvendig for lovgiveren å vurdere om den aktuelle bruken skal forbys.

Kompetansen til å treffe avgjørelsen tilligger etter rettens oppfatning rettens formann slik det ble gjort tirsdag morgen, jfr innledningen til domstollovens § 133 hvor det heter at ”Rettens formann vaaker over”. I kommentarutgaven til Bøhn til domstoloven er det uttalt at den samlede rett må ta beslutning om ”utvisning”. Retten legger til grunn at også andre viktige avgjørelser bør treffes av den samlede rett og siden avgjørelsen i dette tilfellet har prinsipiell betydning og knytter seg til bruken av tekniske hjelpemidler som ikke har vært vurdert tidligere. Derfor har meddommerne deltatt i vurderingene og avgjørelsen på lik linje med rettens formann.

Rettens avgjørelse er enstemmig.

S l u t n i n g :

Bruk av dataverktøy for direkte kommunikasjon med allmennheten for å motta spørsmål og gi svar, tillates ikke brukt under forhandlingene i saken.

Retten hevet

Trygve Øydne

Astrid Norunn Høisæter

Steinar Haugberg